

Rudarski inženir Ivan Berger

Ivan Berger se je rodil 20. 4. 1935 v Trbovljah. Začetnik uspešne podjetno-obrtniške meščanske družine je bil njegov praded Mathias Berger, ki je kot čevljarski mojster okoli leta 1870 prišel z Dunaja v Trbovlje. Takrat se je rudarstvo že kazalo kot izredno perspektivna gospodarska panoga, za dobro distribucijo do kupcev (med katerimi je bila tudi sama) je poskrbela leta 1849 zgrajena železnica. Ta nova dejstva so v kraj privabljala trume ljudi. Vsi so potrebovali čevlje, večina delovne. Mathias Berger je odprl čevljarno in zaposlil osem pomočnikov. Njegov sin Johan (stari oče I. Bergerja), ki je prevzel družinski posel, je bil že glavni delničar delavske hranilnice in občinski odbornik. Njegov vnuk (oče I. Bergerja) je po šolanju na višji trgovski šoli v Gradcu prevzel družinske posle in nekdanje čevljarstvo spremenil v trgovino s čevljarskimi potrebščinami. Samoumevno je bilo, da se bosta šolala tudi njegova otroka Ivan in Breda.

Ivan Berger je osnovo šolo obiskoval v času nemške okupacije. Ob vstopu v šolo ni znal niti besede nemško, učitelj pa ne slovensko. Po končani vojni je večina sošolcev nadaljevala šolanje na osnovni šoli, Ivan Berger pa se je leta 1945 vpisal na gimnazijo v Trbovljah, osnovano istega leta na temeljih meščanske šole. Njegov razred je bil prva generacija trboveljskih gimnazijcev. Na gimnaziji so takrat poučevali dobri profesorji¹⁴, ki so bili zaslužni tudi za splošno duhovno širino mlade generacije.

V tem času so se v družbi nasploh in v družini Berger posebej dogajale velike spremembe. Leta 1946 je umrl oče Ivana Bergerja (Johan), oblast pa je grosistično

Trgovina z usnjem in čevlji Berger, Johan st., Johan ml. prva polovica 20. let.
Osebni arhiv Ivana Bergerja

nacionalizirala zasebne trgovine. Mama Ivana Bergerja (Milica, roj. Šuln) je njihovo trgovino v državno last raje predala kar sama, naredila je nekaj tečajev in se zaposlila kot uslužbenka. Družinska trgovska tradicija se je tako končala. Ivan Berger se je v gimnaziji še bolj nagibal k študiju gozdarstva, saj je imel rad naravo, bil je smučar, lovec ..., zadnje leto pred maturo je razmišljal tudi o gradbeništvu. Potem pa je prišel glas, da rabijo rudarske inženirje. Pet njegovih sošolcev se je odločilo za rudarstvo, pa se je še on. Tudi zato, ker ga ni nikamor vleklo in je želel ostati v Trbovljah. Fakulteta za rudarstvo in metalurgijo je ponujala univerzalno znanje, študij je trajal pet let, zaključil ga je leta 1961.

14: Na šole so bili poslani z državnim dekretom, ki je izhajal iz potrebe po kadrih, sami učitelji pa so večkrat sumili, da so bili poslani v kakšna zakotja tudi kazensko.

Istega leta se je zaposli na Zahodnem obratu Rudnika Trbovlje, na Ajnzerju. Po odsluženju vojaškega roka je leta 1962 začel delati kot asistent obratovodje. Tu se je spoznal z vsemi deli, tehnologijo, problematiko, začel je snovati, kaj bi bilo treba narediti. Od tu naprej je šel skozi vse rudarske višje poklice. Po treh letih je naredil strokovni izpit in postal obratovodja zahodnega revirja rudnika Trbovlje. Temu je sledila funkcija tehničnega vodje rudnika Trbovlje, nato je bil imenovan za direktorja Zasavskih premogovnikov Trbovlje (rudniki Trbovlje, Hrastnik in Zagorje). Njegova zadnja funkcija je bila direktor Rudnikov rjavega premoga Slovenije. V to delovno organizacijo so konec leta 1985 spadali Rudnik rjavega premoga Trbovlje, Hrastnik, Zagorje, Laško, Senovo, Kanižarica, Separacija Trbovlje in Rudarski šolski center Trbovlje. Upokojil se je leta 1992.

V prvem obdobju službovanja ga je najbolj motilo, da so bili zasavski premogovniki zastareli. Kot študent si je ogledal rudnike po Evropi, kasneje tudi v Ameriki in Rusiji, dobro je poznal razmere v rudarstvu in želel jih je spremeniti. Ni jih mogel. Po letu 1958, ko se je v Zasavju zgodila prva stavka v Jugoslaviji, vlaganj v rudnik in mehanizacijo, ki bi olajšala delo, ni bilo več. Posledica štrajka je bila kazen, da so knapi garali – kramp, 'šafra', 'hunt'. Cena premoga je ostajala nizka, investicij v rudnik ni bilo, kot tudi ne v kraj sam. Leta 1968 zgrajena termoelektrarna II je porabljala slabše vrste premoga, ki je bil pretežak, da bi se ga dalo separirati, lahko pa se je zdrobil in zakuril. Bilo je ogromno pepela, premog pa je bil vsaj tako kaloričen kot lignit. To je bil koncept, da se podaljša delovanje rudnika za 50 let. Šele ko se je začela energetska kriza (zaradi problema pri oskrbi z nafto je prišlo v letih med 1973 in 1986 do svetovne gospodarske krize) in se je uveljavil slogan, da se je treba nasloniti na domače vire,

se je Trbovljam malo odprlo. A je bila proizvodnja v zasavskih rudnikih še v 80. letih zelo zastarela. Knapi so delali vse sobote in nedelje, zato so malo več zaslužili. Ko je vendarle prišel denar iz bencinskega dinarja (ki je napajal tudi energetiko), se ni dalo mehanizirati vsega naenkrat, saj so morali najprej razširiti neustrezne jamske profile, da so lahko vpeljali nove stroje. V 90. letih je z mislijo na gradnjo Termoelektrarne Trbovlje 3 prišlo do modernizacije rudnika. Investiralo se je v opremo, v tehnološki proces, v izboljšanje, v to, da bi lahko zagotavljali potrebno proizvodnjo premoga za termoelektrarno po limitirani ceni. Naenkrat je nastal presežek delovne sile, ki so ga reševali s predčasnim upokojevanjem. Zapirali so se rudniki Kanižarica, Laško, Zagorje, ostal naj bi le še rudnik Trbovlje-Hrastnik. Neuspeh referendum o gradnji TET3 (1999) pa je pomenil začetek konca rudarjenja v Zasavju. Sprejet je bil Zakon o postopnem zapiranju Rudnika Trbovlje-Hrastnik in o razvojnem prestrukturiranju regije (ZPZRTH – leta 2000). Vse, kar je bilo nabavljeno, je šlo v prodajo po polovični ceni ali za staro železo. Leta 2013 se je proizvodnja povsem ustavila.

Delo rudarskega inženirja¹⁵ je bilo zelo kompleksno in raznoliko. Predvsem je moral rudnik funkcionirati tako, da ni bil nevaren. Čeprav je bil na vodilnih funkcijah, je Ivan Berger ostal vseskozi 'knap', ki si je na poslovnih sestankih vedno najprej ogledal jamo. »Moral sem jo videti in knapi so morali videti mene.« [I. Berger] V obdobju, ko se je vse delalo bolj ali manj ročno, so knapi cenili, da je šel šef v jamo. Stanovsko zavest so mu privzgojili že na fakulteti, ki ga je tudi naučila, da je začel spoštovati rudarski stan. Tolikšne solidarnosti, kot je med knapi, po njegovem ni v nobenem drugem poklicu.

15: Po oceni I. Bergerja jih je bilo v njegovem času pri Zasavskih premogovnikih zaposlenih od 0,1 do 1,0 %.

Poklic rudarskega inženirja je bil v Zasavju ugleden in spoštovan. Kar je odredil inženir, to je veljalo. Takšno hierarhijo in podporo inženirjem je po vojni postavil Alojz Ribič, ki je bil v 50. letih direktor rudnika Trbovlje-Hrastnik. Takrat so od Unrre dobili transporterje, ki so jim določeni 'štajgerji' na vzhodnem obratu, nekdanji partizanski oficirji, kot noviteti nasprotovali. Direktor Ribič je sklical sestanek Društva inženirjev in tehnikov (nadzorniki, tehniki, inženirji) in vsem navzočim razložil, da imajo inženirji fakultetno znanje. Kar bo rekel inženir, to se bo naredilo, kdor pa ima zasluge iz partizanov, naj jih ima. Zasluge iz partizanov niso rešile tistih, ki so želeli razvoj ovirati, morali so oditi.

Ivan Berger je svoj poklic opravljal z velikim veseljem. Najboljše je bilo, ko je končno prišlo do kakšnih izboljšav in se je rudnik moderniziral. Za vrhunec kariere šteje, da je postal direktor vseh rudnikov rjavega premoga v Sloveniji. Do vseh rudnikov je čutil enako odgovornost.

Najslabša stran njegovega poklica so bile nesreče, ki so bile v rudarstvu tudi najbolj odmevne. Kot rudarski inženir je doživel hude reči, ko je bil kot izvedenec klican na sodišče v Bosni. V rudniku rjavega premoga v Zenici je leta 1982 zaradi eksplozije metana prišlo do nesreče, v kateri je umrlo 39 rudarjev. Leta 1989 je bil inž. Berger vodja reševalne ekipe, ki je odhitela na pomoč v Aleksinac, kjer se je zgodila rudarska nesreča, ki je terjala 90 življenj.

V retrospektivi bi svojo odločitev za poklic ponovil. Zaprtje rudnikov ga ne žalosti, to se zgodi, jame se odpirajo in zapirajo. Škoda je le, da se ni izčrpalo vsega, kar se je dalo. Večja tragedija se mu zdi, da je propadla vsa druga industrija. Od osamosvojitve naprej je bilo samo v Trbovljah likvidiranih več tisoč delovnih mest. Fabrike so se pozaprle, tehnično znanje, ki je bilo doma v Trbovljah, je bilo s tem uničeno.

Samohodno hidravlično podporje Marrel – Hydro s pridobivalnim strojem Ravageuse leta 1974 v zgornjem 7. polju Rudnika Trbovlje. Fototeka ZMT